

KNJIGA KAO IZLOŽBENI OBJEKT U KNJIŽNICI

ANDREA HORIĆ

Pravni fakultet Sveučilišta u
Zagrebu, Zagreb
ahoric@pravo.hr

UVOD

Prije četristo godina, kada je jedan Erazmo štampao svoje knjige u dvjesto egzemplara, to je za evropsku elitu od Cambridgea i Pariza do Firenze bio događaj, a danas, između stotinjak sajmovi knjiga, na kojima se pojavljuju stotine tisuća noviteta, kako se može primijetiti jedna izgubljena, samotna knjiga?

M. Krleža, 1968.

Knjižnična djelatnost, kako je definira zakonodavac, obavlja se kao javna služba, a njezinu građu čini svaki jezični, slikovni i zvučni dokument na lako prenosivome materijalu ili u elektronički čitljivom obliku informacijskoga, umjetničkoga, znanstvenoga ili stručnog sadržaja.¹ Uz zakonom definirane poslove i aktivnosti, jedna od sastavnica knjižnične djelatnosti i oblika komunikacije s njezinim korisnicima i okolnim svijetom svakako je izlaganje vlastite knjižne građe i arhivskog materijala kao izložbenog predmeta. Prema nekim autorima, knjižnica izložbom ostvaruje nekoliko kulturno-društvenih zadaća: oglašavanje i promociju knji-

ge, prijenos informacija i produblivanje znanja, oblikovanje mišljenja i izgradnju svijesti svojih posjetitelja i korisnika.² Stoljećima smatrane stupovima društva utemeljenoga na pohranjenome ljudskom znanju, knjižnice, uz postojanje prostora za čuvanje svoje građe i njezina davanja na uporabu svojim korisnicima, kontinuirano izgrađuju svoj fond, raspoređuju ga u pojedine zbirke i stručne skupine, čuvaju ga i vrednuju. Dok muzejska djelatnost prema zakonu obuhvaća skupljanje, čuvanje i istraživanje civilizacijskih, kulturnih i prirodnih dobara, njihovu stručnu i znanstvenu obradu, usustavljanje u zbirke, trajno zaštićivanje muzejske građe te njihovo neposredno i posredno predočivanje javnosti putem stalnih i povremenih izložaba, kao i objavljivanje podataka i spoznaja o muzejskoj građi i muzejskoj dokumentaciji putem stručnih, znanstvenih i drugih obavijesnih sredstava³, primarna je zadaća znanstvenih knjižnica fizičko čuvanje i davanje knjižničnog fonda na korištenje matičnoj akademskoj i široj znanstvenoj zajednici. U današnjim uvjetima interneta i elektroničkih izvora informacija izmijenila se percepcija knjižnice i njezinih izvora. Istraživanja su pokazala da je internet preuzeo ulogu glavnog dobavljača informacija, mijenjajući percepciju knjižnice i njezinih izvora. To potvrđuju brojna recentna istraživanja autora s područja knjižničarstva i informacijskih znanosti.⁴

¹ Vidjeti: Zakon o knjižnicama, NN 105(1997), čl.7.

² Usporediti: Selbmann, Sybille. *Zur Öffentlichkeitsarbeit wissenschaftlicher Bibliotheken. Ein theoretischer und empirischer Beitrag.* Pullach, 1975., str. 70.

³ Vidjeti: Zakon o muzejima, NN 65(2009), čl.5.

⁴ Mi, Jia, Frederic Nesta. Marketing library services to the net generation. *Library Ma-*

Informacijski krajolik izmijenjen dominantnom ulogom interneta osigurao je uvjete za jačanje drugih oblika komunikacije s korisnicima – izložba knjiga jedan je od njih. Putem izložbe knjižnica može prezentirati svoju ponudu i mogućnosti, integrirati se u kulturno i društveno okruženje, ostvariti kontakte i uspostaviti suradnju, kao i postaviti vlastite prioritete i intencije.⁵ Izlaganje knjige kao izložbenog predmeta potvrđuje da dominacija interneta mijenja, doduše, percepciju knjižnice kao fizičkog mjesta i knjige kao materijalnog izvora znanja, ali da još jače naglašava literarno, predmetno, znanstveno i društveno značenje knjige.

Sam pojam *izložba* u svakodnevnom jeziku odmah asocira na umjetnost te na muzejsko-galerijski ambijent. U današnjim uvjetima i u suvremenoj knjižničkoj praksi očekivano mjesto izložbe više nisu samo muzeji i galerije nego i knjižnice. Dok je smisao i cilj umjetničke izložbe precizno definiran i vrlo jasno očitovan, postavlja se pitanje što izložbu u knjižnici znanstvene i akademske institucije kao mjesta znanstvenog istraživanja i akademske nastave dovodi u vezu s umjetničkim. Svaka je izložba istodobno stvaralački čin i specifičan informacijski sustav u kojemu se knjigama kao

izložbenim objektima oblikuju i prenose poruke. Korisnik knjižnice postaje posjetilac izložbe i s knjižničnom građom ulazi u otvoreni komunikacijski i informacijski proces. Izlaganjem knjige kao izložbenog predmeta knjižnica uspostavlja novu i širu dimenziju komunikacije s društvom i svijetom oko sebe.

KNJIGE KAO IZLOŽBENI OBJEKTI

Imajući na umu da ova tema zahtijeva dublju analizu od tematskog raspona predviđenoga ovim radom, inicijalno se postavljaju ova pitanja: *što određuje knjigu kao izložbeni predmet; je li ona kao izložbeni predmet zanimljiva te koji su postojeći i mogući oblici njezina komuniciranja s posjetiteljima knjižnice odnosno izložbe?* Odgovori na ta pitanja prilog su za dublje razumijevanje fenomena knjige i knjižnično-dokumentacijske građe u institucijama koje nisu galerije i muzeji te čija misija i djelatnost ne poznaje modele, standarde ni zakonitosti muzejsko-galerijske prezentacije knjižne građe.

Što određuje knjigu kao izložbeni predmet

Već od kasne antike luksuzne i skupocjene knjige nisu bile namijenjene čitanju i bogoslužju već pokazivanju. Biblije, glomazni raskošno ukrašeni misali i liturgijske knjige, sadržajno namijenjene bogoslužju, pisane na najfinijem pergamentu, u bogato ukrašenoj kožnoj uvezu, iako su povremeno imale i praktičnu namjenu, primarno su služile kao reprezentativan predmet koji je trebao ljepotom i materijalnom vrijednošću zadiviti bibliofile, znance i trgovačke

agement 27(2006), 6/7, str. 415.; Perceptions of libraries and information resources: a report to the OCLC membership, Dublin, OH: OCLC. Dostupno na: <http://www.oclc.org/reports/2005perceptions.htm>; Choy, Fatt Cheong. Libraries and librarians – what next? *Library Management* 28(2007), 3, str. 114.

⁵ Usporediti: Raab, Ute. Ausstellungen und Ausstellungsgestaltung in Bibliotheken. *Bibliothek, Forschung und Praxis* 15(1991), Heft 1, str. 8.

putnike. Predmet namijenjen čitanju i stjecanju znanja, svojom je materijalnom opremljenošću bio u službi promocije kraljevskog dvora i biskupske palače te je svjedočio o moći i bogatstvu. Reprezentativnost i ljepota ukrasa dominirala je nad sadržajem i praktičnom zadaćom knjige i u ranome srednjem vijeku, kada su naručitelji raskošno ukrašenih kodeksa bili motivirani društvenim i statusnim pozicioniranjem, a ne čitanjem i željom za znanjem.⁶ Materijalna opremljenost primjerka proporcionalno je rasla prema moći i bogatstvu vlasnika ili naručitelja, čime se knjiga sve više udaljavala od svoje primarne uloge – nositelja znanja i informacija. Taj trend pratimo također u kasnoj antici i kroz srednji vijek, kada su na posebnoj cijeni bili kodeksi s grimiznim pergamentom i zlatopisom.⁷ Pojava koja je u potpunoj suprotnosti s navedenim praksama izlaganja i pokazivanja knjiga jest posebno učinkovita mjera zaštite od krađe skupocjenih knjiga. *Libri catenati, libri incatenati, libri acclavati* označavaju knjige lancima zakovane za police, pultove ili uz zido-

ve.⁸ Navedena mjera zaštite od krađe uvedena je u 14. st. u Europi, kada su se osobito vrijedne knjige i jedinstveni rukopisni kodeksi čuvali zaključavanjem u samostanske i crkvene riznice i samo su se iznimno posuđivali na čitanje. Okovane knjige postaju knjige koje se čitaju i dobivaju funkciju primjerenu svojoj osnovnoj namjeni – izvoru znanja. Škrinje i kovčezi, zaključani ormari i pultovi postaju mjesta čuvanja knjiga, a crkvene i samostanske knjižnice do rane su renesanse bile ambijent u kojemu su učenici laici mogli čitati i posuđivati knjige. Daleka i duga povijest knjige svjedoči o knjizi kao kulturno-povijesnom spomeniku, kulturnom predmetu i dominantno društvenom fenomenu, pokretnome civilizacijskom i kulturnom dobru kao dijelu općeljudske baštine. Dvorski primjerci bogato ukrašenih knjiga namijenjenih izlaganju i divljenju, knjižni fondovi samostanskih knjižnica, privatne knjižnice učenih ljudi, javne knjižnice za građanstvo, znanstvene i akademske knjižnice namijenjene istraživačima i akademskoj zajednici, elektroničke knjige u strojno čitljivom formatu te virtualne knjižnice otvorene svima putem interneta potvrđuju kontinuitet knjige koja se čita i gleda, knjige kao svakodnevnoga upotrebnog predmeta i izložbenog objekta namijenjenoga gledanju.

Povijest knjige potvrđuje da tehničku svrhovitost predmeta namijenjenoga čitanju i služenju prati i estetska vrijednost knjige kao umjetničkog predmeta. Estetski se dojam povećava u skladu s razinom umjetničkog oblikovanja i poligrafske metode proizvodnje primjerka. Oba momenta – *tehnička svrhovitost* i

⁶ Stipčević, Aleksandar. *Socijalna povijest knjige u Hrvata*. Zagreb: Školska knjiga, 2004., sv. 1., str.262.

⁷ Aleksandar Stipčević navodi primjere pisanih izvora o knjigama koje se ne čitaju nego služe kao reprezentativni primjerci za pokazivanje i izlaganje. Tako Pavao II. Šubić, bibrski knez, godine 1346. oporučno daruje franjevačkoj crkvi sv. Marije u Bribiru sedam knjiga, a zauzvrat traži ukop pokraj oca. Isprava kralja Dmitra Zvonimira potvrđuje da raskošno opremljen primjerak evanđelistara iz samostana u Vrani nije bio namijenjen liturgiji nego se zbog svoje vrijednosti i ljepote čuvao u samostanskoj riznici. Vidjeti: Stipčević, sv.1., str. 263.

⁸ Isto, str. 302.

estetska uobličenost dio su složenog procesa nastajanja i izradbe knjige koji danas pripada razvijenoj grafičkoj industriji. Specifičnost forme koja se povijesno razvijala usmjeruje nas prema knjizi kao umjetničkome i upotrebnom predmetu kojemu se pristupa s estetskoga i tehničkog stajališta, koji se knjižničarski obrađuje analiziranjem i opisivanjem njegovih oblikovnih, povijesnih obilježja i njegova društvenog značenja te ga se prezentira na galerijsko-muzejski način. Pravu bit knjige kao izložbenog objekta, prema nekim autorima, moguće je sagledati promatranjem kroz vizuru *proizvodnje, upotrebe i djelovanja* knjige, odnosno sa sociološkog stajališta u širem smislu.⁹ Djelovanje knjige ima velik društveni i kulturni domet, a proizlazi iz ideološkoga, znanstvenoga, predmetnoga i literarnog značenja njezina sadržaja.¹⁰ Čitanjem se prenose predodžbe i stajališta, mišljenja i osjećaji, čime se potvrđuje snaga i domet knjige kao autentičnog objekta u području ljudske kulture. Knjiga je konkretan materijalno-tehnički proizvod čovjekova duha i čisto duhovni odraz njegova suočavanja sa svijetom oko sebe uobličenim u ideje, teorije, mišljenja, teze i svjetonazor. U tome je specifičnost knjige kao izložbenog predmeta. Svaka

⁹ Funke, Fritz. Das Buch als musealer Gegenstand [Bericht über das Symposium 30. Oktober 1984]. *Jahrbuch der Deutschen Bücherei* 21 (1985), str. 11. Spomenuti aspekt, prema Funkeu, podjednako se odnosi na obrtnike i poduzetnike u tiskarskoj industriji, kao i na umjetnike, ilustratore, knjižare i izdavače, zajednicu čitatelja i posebne grupe, primjerice, bibliofile jer njihovi društveni odnosi i kontakti u cjelini pripadaju kulturnoj i društvenoj povijesti knjige.

¹⁰ Isto, str. 11.

pravna knjiga nekadašnjega Juridičkog seminara, današnje Knjižnice Pravnog fakulteta u Zagrebu, posjeduje navedena obilježja i svaka je odraz i konkretan izraz produktivne snage ljudskog mišljenja, bez obzira na to je li riječ o srednjovjekovnom kodeksu, suvremenoj kodifikaciji ili novovjekovnom komentaru nekoga pravnog pravila. Može se činiti da su knjige u muzeju i knjižnici kao izložbeni predmeti donekle monotone. To znatno ovisi o izboru knjižne i arhivske građe, njezinu prostornom rasporedu i načinu znanstvene interpretacije određene tematike te o motivaciji i kreativnosti priređivača izložbe. Dopustiti knjigama da „dođu do riječi“ znači osigurati ambijent za komunikaciju i emocionalni i estetski doživljaj te potvrditi knjigu kao *čuvara i nositelja* ljudskog duha. Svaka izložba knjiga potvrđuje da je knjiga slojevit i višeznačan izložbeni objekt te predmet s mnogo materijalnih, duhovnih i umjetničkih aspekata.

Je li knjiga kao izložbeni predmet zanimljiva

Izloženi u prostoru, svakodnevnici se predmeti mogu pretvoriti u sasvim osobite izložbene objekte. Osobni predmeti, fotografije i dokumenti, izloženi i predstavljani na jednome mjestu, gube svoja pojedinačna značenja i zajedno stvaraju novi značenjski sklop, međusobno utječući na svoje odrednice. Knjiga kao izložbeni objekt prezentira samu sebe. Izložena u prostoru, knjiga oživljuje prošlost, pokreće osjećaje i prenosi poruke. Rudolf Frankenberger, predstavnik grupe protivnika izložbe knjiga, upozorava da je knjiga svojim sadržajem namijenjena isključivo čitanju, nikako

izlaganju¹¹. Takvom tvrdnjom zastupa mišljenje koje se protivi ideji ne samo izložbe u knjižnici, već izložbe knjiga uopće. Postavlja se, međutim, pitanje: je li knjiga kao izložbeni objekt zanimljiva? Sa stajališta sadržaja knjige, njezine jedinstvenosti i specifičnosti, moramo se složiti s mišljenjem protivnika izložbe. Knjigu s tog stajališta nije moguće vizualno ni javno predstaviti. Iskustvo nas uči i upućuje na činjenicu da je u knjigama, s obzirom na njihov sadržaj, dominantna duhovna dimenzija, dimenzija smisla. S tim je povezana svojevrsna priroda tajanstvenosti knjige (*auratischen Charakter*) o kojemu govori Karl Dachs¹². Upravo zato što je knjiga specifično jedinstvo duha i materijalne ovojnice, ona posjeduje snagu i ekspresivnost kao objekt izložen u prostoru. Postajući objekt izlaganjem, oslobađa iz sebe misaoni i značenjski slijed koji ima obilježje interpretirajućeg prikazivanja. Uz svoj materijalni oblik, knjiga je prenositelj teksta i nositelj značenja, posrednik u širenju ideja i medij koji istraživačima omogućuje traganje za intelektualnim sponama. Zbog svoje prirode jedinstva duha, očitovanoga i fiksanoga u materijalni oblik, knjigu treba promatrati na isti način kao i umjetničko djelo. Optička ekspresivnost i duhovna vrijednost različita je od knjige do knjige, a vrlo važan činitelj također je i povijesna dimenzija primjerka. Zagovornici izložbe

knjiga upozoravaju na povijesnu činjenicu da su knjige oduvijek služile kao izložbeni predmeti¹³ te da su te izložbe uvijek potvrđivale veliko zanimanje javnosti. Brojni primjeri njemačkih sveučilišnih i znanstvenih knjižnica pokazuju da je knjiga uvijek zanimljiv izložbeni objekt. Primjerice, njemačka NLB u Hannoveru¹⁴ potvrđuje da predmet zanimanja nisu samo skupocjeni spisi, rukopisi i rijetke knjige već da su izložbe knjiga odabranih prema određenom kriteriju knjižničarske struke, neovisno o autorstvu ili sadržaju, redovito dobro posjećene i sa zanimanjem praćene.

ZNANSTVENA KNJIŽNICA KAO MJESTO IZLOŽBE

Postoji niz prigovora i argumenata protiv izložbi u znanstvenoj knjižnici poput onoga da se knjige namijenjene znanstvenom radu i čitanju povlače iz upotrebe radi izložbe te da je priređivanje izložbe problematično u institucijama čiji djelokrug nije u sektoru kulture i umjetnosti. Nadalje, sasvim je utemeljen prigovor da su izložbe s konzervatorskog stajališta opasne i štetne za knjige.¹⁵ Motivacija za izložbene aktivnosti i adresati izložbe također se mogu smatrati problematičnima ako ih promatramo sa stajališta knjižničarske zajednice. Praksa, međutim, pokazuje da postoji zanimanje

¹¹ Frankenbeger, Rudolf, Klaus Haller (hrsg.). *Die moderne Bibliothek: ein Kompendium der Bibliotheksverwaltung*. München, 2004., str. 331.

¹² Dachs, Karl. Buchausstellungen in wissenschaftlichen Bibliotheken. Imprimatur, Ein Jahrbuch für Buchfreunde, *Neue Folge* XI, 1984., str. 83.

¹³ Isto, str. 87.

¹⁴ Regionalna knjižnica Donje Saske u Hannoveru odnosno Gottfried Wilhelm Leibniz Bibliothek – Niedersächsische Landesbibliothek. Opširnije na: http://www.nlb-hannover.de/ueber_uns/

¹⁵ Usporediti: Pinkwart, Doris. Ausstellungen in wissenschaftlichen Bibliotheken. Verband der Bibliotheken des Landes Nordrhein Westfalen. *Neue Folge* 35,36 (1985-1986), str. 45.

za izložbu knjiga u ambijentu knjižnice. Knjižnica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u gotovo neprekinutom kontinuitetu od trideset i pet godina ima praksu priređivanja manjih tematskih izložbi knjiga iz vlastitoga knjižnog fonda. One se većinom održavaju uz Dan Fakulteta i traju dva ili više dana, a vezane su za obilježavanje važnih obljetnica Fakulteta. Velike izložbe knjiga bile su posvećene obljetnicama fakultetske knjižnice, primjerice izložba u povodu osamdesete i stote obljetnice formalnog osnutka Biblioteke Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Izložbom *I knjige imaju svoju sudbinu*, postavljenom u povodu stote obljetnice osnutka Knjižnice, željela se naglasiti povijesna i socijalna dimenzija Knjižnice i njezine građe te, u određenoj mjeri, optička ekspresivnost i umjetnička vrijednost knjige.¹⁶ Brojne manje izložbe koje su se posljednjih desetak godina priređivale na Fakultetu potvrdile su da i „osamljene“, a nerijetko i *zaboravljene* knjige, koje se pojavljuju i izranjanju među tisućama noviteta na tržištu knjiga, svjedoče o povijesti i vremenu kojemu pripadaju. Uvrštenjem pojedinih primjeraka u pregledne i dostupne nizove, knjižnice štite knjige od zaborava i svjedoče o svjetonazoru i porukama njihovih autora. Prostori u kojima su

izložbe knjiga bile postavljene nerijetko su bili prostori knjižnice u korisničkom sektoru: čitaonica, prostor za posudbu, prostor za informacije, ali i seminarske dvorane i učionice. Stare knjige nikada nisu bile zamijenjene faksimilima ili kopijama ako su postojali originali. Knjižnica se uvijek vodila shvaćanjem da samo originalno djelo posjeduje snagu, specifičnu *auru*, kako je upozorio Karl Dachs.

Izložba knjiga u znanstvenoj knjižnici, koncepcijski dobro osmišljena, služi osjetilnom opažanju, prezentira estetsku vrijednost i otvara horizont za daljnja promišljanja, postajući dio kolektivne svijesti matične akademske i znanstvene zajednice. Znanstvene i akademske knjižnice, kao zbirke izvornih djela i sekundarne literature za studij i istraživanje, mjesta su obrazovanja, istraživanja i razvoja. One su također prostor za znanstveni dijalog i komunikaciju. Ambijent tišine i raspoloživosti knjižnog fonda za umni rad omogućuje akademskoj i znanstvenoj zajednici daljnji razvoj, istraživanje i stvaralaštvo. Kada znanstvena knjižnica postane mjestom izložbe knjiga, ona se obraća mnogo široj publici od svoje korisničke populacije, a priređivač izložbe umjesto „gospodara“ i informacijskog stručnjaka postaje promatrač i „sluga“ njezinih objekata koji ulaze u specifičnu interakciju stvarajući nove sklopove značenja. Knjižnica postaje muzej i/ili galerija, knjižničar postaje kustos, a korisnik knjižnice – posjetitelj izložbe. Svaki pojedini primjerak izložene knjižne građe, očitujući pripadnost nekoj vrsti, zemlji i vremenu, izlaže se „komunicirajući“ na nov način s posjetiteljem. Ambijent znanstvene knjižnice izložbom knjižnog fonda postaje misaoni

¹⁶ Tematski cjelovita, iako po izlošcima podijeljena, izložba je trebala predstaviti ne samo medij knjige već i knjižnicu kao instituciju koja već godinama samozatajno djeluje unutar većega živog tijela – Pravnog fakulteta. Akademskoj zajednici kojoj pripada, Knjižnica pomaže i dulje od jednog stoljeća koje obilježava. Izložba je bila sažet pregled rada na ostvarenju glavnog cilja i poslanja Knjižnice, koji je uvijek ostao isti: čuvati građu i učiniti je što dostupnijom svim našim korisnicima.

hod i vodi k središnjoj ideji izložbe. Na taj način fond znanstvene i akademske knjižnice tematskim rasponom svojih zbirki i njihovom vrijednošću istodobno stoji u službi promocije knjižnice u javnosti te uvijek iznova prenosi svojim posjetiteljima impuls za učenje i obrazovanje.

ZAKLJUČAK

Knjiga ima bezbroj lica. Ona je savršen izum forme i proizvod znanstvenih i tehničkih procesa, društvena ikona i najvažniji nositelj ljudske kulture; ona je također i umjetničko djelo, ali i cenzurirani, uništavani i spaljivani *čuvar ideja*. Ona je kulturno-povijesni spomenik, društveni fenomen i nositelj pisane riječi i znanja za buduće naraštaje. Kao izložbeni objekt ima povijesnu vrijednost, nosi duhovnu težinu i posjeduje umjetničku dimenziju. Ona oživljuje svoje autore, svjedoči o njihovu intelektualnomu, pedagoškomu i duhovnom potencijalu, čuva ideje, svjedoči o teorijama. Knjige u knjižnici *komuniciraju* i imaju *sudbinu*, dajući znanstvenoj instituciji osobnost, dubinu i život. Kao utočište šutljivih i strpljivih znanstvenika te prostor susreta i dijaloga, knjižnica je mjesto gdje knjige žive ili umiru, bivaju otkrivene i iznova vrednovane ili zaboravljene.

Knjižnice, u skladu sa svojim ciljem i misijom, u svojim prostorijama i spremištima čuvaju znanje za buduće naraštaje. Nerijetko u tijesnim i skučenim te mikro-klimatski neprimjerenim prostorima prebiva knjižno *blago* za nove naraštaje.

Izložbe knjiga, povlačeći knjige iz spremišta, upotrebe ili zaborava, uvijek iznova potiču svoje posjetitelje da uđu u dublji i otvoreniji komunikacijski i informacijski proces. Smještajući originalna

djela u nov povijesni i duhovni kontekst, izložbe nas informiraju o znanju i idejama pohranjenima u svescima i primjercima prekrivenim prašinom, bacajući na njih novo svjetlo.

Stoga važan dio javnog rada od knjižničkog osoblja zahtijeva osnovna dizajnerska i konzervatorska znanja te dobru upućenost u konkretne poslove vezane za priređivanje izložbe. Takva znanja obuhvaćaju izbor građe, boja, rasvjete i opreme te odgovarajuću prezentaciju knjižne građe. Znajući da dio knjižničarske zajednice nije dovoljno upoznat s metodama i zakonitostima rukovanja, čuvanja, zaštite i izlaganja starih i vrijednih rukopisa, knjiga, separata i tiskanih arhivskih dokumenata, nameće se potreba izrade praktičnih smjernica i standardizacije na tom području.

Navedene će smjernice, prema mišljenju autorice, još dugo biti potrebne knjižničarskoj i dokumentarističkoj struci, bez obzira na sve jači trend elektroničke knjige i informacijskih tehnologija koje nagoviještaju mogući *početak kraja* „papirne civilizacije“.

LITERATURA

Bockwitz, H. H. *Schrift-, Buch- und Papiermuseen Europas in ders., Beiträge zur Kulturgeschichte des Buches*, Leipzig (VEB O. Harrassowitz). 1956

Dachs, K. Buchausstellungen in wissenschaftlichen Bibliotheken. *Imprimatur. Neue Folge* 11 (1984), str. 82-100.

Frankenbeger, Rudolf, Klaus Haller (hrsg.). *Die moderne Bibliothek: ein Kompendium der Bibliotheksverwaltung*. München, 2004.

Funke, F. Das Buch als musealer Gegenstand [Bericht über das Symposium 30. Oktober 1984]. *Jahrbuch der Deutschen Bücherei* 21 (1985), str. 9-37.

Maroević, Ivo. Izložba kao oblik muzejske komunikacije. *Osječki zbornik/ur.* Mladen Radić. 21(1991), str. 287-299.

Neuheuser, Hanns Peter. Ausstellungskataloge als spezifische Publikationsform. *Bibliothek, Forschung und Praxis* 12(1988), Heft 3, str. 241-262.

Pinkwart, Doris. Ausstellungen in wissenschaftlichen Bibliotheken. *Verband der Bibliotheken des Landes Nordrhein Westfalen. Neue Folge* 35, 36 (1985-1986), str. 44-50.

Raab, Ute. Ausstellungen und Ausstellungsgestaltung in Bibliotheken. *Bibliothek, Forschung und Praxis* 15(1991), Heft 1, str. 7-30.

Selbmann, Sybille. *Zur Öffentlichkeitsarbeit wissenschaftlicher Bibliotheken. Ein theoretischer und empirischer Beitrag.* Pullach, 1975., str. 70.

Stipčević, Aleksandar. *Povijest knjige.* Zagreb: Matica hrvatska, 2006.

Stipčević, Aleksandar. *Socijalna povijest knjige.* Zagreb: Školska knjiga, 2004.-2008., 3 sv.

Stipčević, Aleksandar. *Sudbina knjige.* Lokve: Naklada Benja, 2000.

Vrchotka, J.. Das Buch als Museumsgegenstand. *Imprimatur Neue Folge* 13 (1989) str. 243-254

THE BOOK AS EXHIBITION OBJECT IN A LIBRARY

This work has been prompted by several years experience in preparing exhibitions of books in a scholarly institution, as well as by the fact that the library community is not well enough acquainted with the ways of and media for presenting and exhibiting book materials and the methods and

rules for handling, safekeeping, protecting and exhibiting them.

The book is an object that is at once artistic and utilitarian. As material object meant for reading and use, it has a specific form that developed historically. Hence we approach it in various ways: aesthetic and technical, processing it with the tools of librarianship, analysing and describing its form and historical features, its social importance, and museological presentation.

Every exhibition is at the same time a creative act and a particular information system in which through books qua exhibition objects the messages are shaped and communicated. The user of a library becomes the visitor of an exhibition, and enters an open process of communication and information with the book material.

The paper opens up a broader issue concerning what determines a book as exhibition object, is it interesting as exhibition object, and what are the existing and possible forms of its communication with visitors to the library or exhibition? A deeper treatment of these issues is, in the author's opinion, the basis for an understanding of the phenomenon of book and library-documentation material in institutions that are neither galleries nor museums, the missions and activities of which have no models, standards and laws of museum-gallery presentation of book material to follow. The paper endeavours on the basis of knowledge and practical experience acquired to date to throw light on and familiarise the book as a particular exhibition object from the library and from the documentation/information aspect, as well as to draw attention to the need for practical guidelines and appropriate standardisation of the character and manner of work at this level.